

JUBILEUSZ 50-LECIA GOSTYŃSKIEJ PLACÓWKI MUZEALNEJ

Pierwsze starania o utworzenie w Gostyniu placówki muzealnej sięgają lat trzydziestych XX wieku. Jednakże ówczesne realia ekonomiczne i polityczne uniemożliwiły realizację tych zamierzeń. Niebawem wybuchła II wojna światowa i zagadnienia te na długie lata odeszły w zapomnienie.

Dopiero obchody Millennium chrztu Polski sprawiły, że wytworzył się klimat sprzyjający działalności kulturalnej na ziemi gostyńskiej. Znalazły się wówczas środki finansowe w Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w Gostyniu na zorganizowanie Izby Muzealnej. Był to triumf wszystkich miejscowych regionalistów skupionych w Gostyńskim Towarzystwie Kulturalnym. Było to niejako nawiązanie do działań, jakie prowadzili członkowie Kasyna Gostyńskiego w XIX stuleciu.

Uroczyste otwarcie Izby Muzealnej w Gostyniu nastąpiło 21 maja 1967 roku. Siedziba nowo otwartej placówki mieściła się w budynku Powiatowego Domu Kultury przy ulicy Strzeleckiej 28. Był to dawny gmach Kurkowego Bractwa Strzeleckiego, dziś część Państwowej Szkoły Muzycznej w Gostyniu. Podstawowy zbiór w Izbie Muzealnej stanowiły ocalałe po II wojnie światowej eksponaty z gostyńskiego gimnazjum, archiwalia przez lata gromadzone w Powiatowej i Miejskiej Bibliotece Publicznej przez Piotra Laurentowskiego oraz część kolekcji Władysława Stachowskiego. Zdecydowana większość obiektów była darami mieszkańców Gostynia i okolicy.

W 1969 roku zapadła decyzja, iż w budowanym gmachu Biblioteki Publicznej w Gostyniu tymczasową siedzibę znajdzie także Muzeum Ziemi Gostyńskiej. Prace budowlane ukończono 10 marca 1972 roku. 27 maja nastąpiło uroczyste otwarcie i przekazanie społeczeństwu Powiatowej i Miejskiej Biblioteki Publicznej oraz Muzeum Ziemi Gostyńskiej. W nowym budynku Biblioteki, przy dzisiejszej ulicy Wrocławskiej 257, placówka muzealna otrzymała dużą salę wystawową, biuro-pracownię i pomieszczenie magazynowe.

Jako że rozwiązania tymczasowe są zazwyczaj najtrwalsze, na otrzymanie samodzielnej siedziby Muzeum w Gostyniu czekało niemal 40 lat. 3 grudnia 2009 roku staliśmy się administratorami obiektu przy ulicy Kościelnej 5. W nowym budynku są trzy sale wystawowe, z czego jedna wyłącznie na wystawy czasowe. Jej brak odczuwaliśmy przez wiele lat. Jest też sala konferencyjna i kilka pomieszczeń administracyjnych. Obiekt przystosowano do obsługi osób niepełnosprawnych. Atutem budynku przy ul. Kościelnej 5 jest jego usytuowanie – w samym centrum miasta, po sąsiedzku z zabytkową świątynią św. Małgorzaty, w pobliżu Rynku i Góry Zamkowej.

Zgodnie ze statutem Muzeum gromadzi, opracowuje i przechowuje dobra kultury, ze szczególnym uwzględnieniem regionalistów. W ostatnich ośmiu latach pozyskaliśmy 209 nowych eksponatów, w tym 115 w formie zakupu, a 94 przekazano do zbiorów nieodpłatnie. Wszystkie one zostały zainwentaryzowane w *Księdze inwentarzowej*. Dziś mamy 2356 pozycji, choć samych eksponatów jest zdecydowanie więcej, gdyż w wielu przypadkach pod jednym numerem kryje się kilka, a nawet kilkadziesiąt obiektów. Struktura pozyskiwania eksponatów w gostyńskim Muzeum od lat jest niezmienna. Gromadzi się niemal wyłącznie te, które wytworzone zostały lub były używane na terenie dzisiejszego powiatu gostyńskiego, bądź należały do ludzi z tą ziemią związanych. Tylko w sporadycznych przypadkach nabywane są obiekty innego pochodzenia.

Muzeum w Gostyniu gromadzi także dokumentację fotograficzną i materiały źródłowe. Pełni faktycznie funkcję archiwum miejskiego. Jest centrum badań regionalnych dla całej ziemi gostyńskiej. Prowadzimy własne prace badawcze, ale też pomagamy innym. Przeprowadzamy kwerendy w zasobach naszej placówki oraz pomagamy w poszukiwaniach źródeł w archiwach państwowych i kościelnych. Gromadzimy metrykalia z parafii leżących na terenie powiatu gostyńskiego. Zbieramy relacje z przeszłości – wspomnienia, zapiski, dzienniki.

Najbardziej widoczną działalnością gostyńskiego Muzeum są obecnie wystawy czasowe. Od listopada 2010 roku do listopada 2017 roku zorganizowaliśmy ich 69. Średnio każdego roku przygotowujemy 11-12 takich ekspozycji. Część wystaw powstaje we współpracy lub ze zbiorów innych instytucji. W ostatnich latach naszymi partnerami w tym zakresie byli m.in.: Archiwum Państwowe w Lesznie, Muzeum Archidiecezjalne w Poznaniu, Muzeum Architektury we Wrocławiu, Muzeum Okręgowe w Lesznie, Muzeum Narodowe Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego w Szreniawie, Muzeum Lalek w Pilźnie k. Tarnowa, Muzeum Zabawek w Kudowie, Instytut Pamięci Narodowej Oddział w Poznaniu, Związek Miast Polskich, Agencja „Zegart” w Bydgoszczy, a także lokalne stowarzyszenia: Koło Polskiego Związku Filatelistów im. Wacława Boratyńskiego w Gostyniu, Towarzystwo Miłośników Gostyńskiej Fary, Forum Demokratyczne, Portal www.gaso-gostyn.pl, Grupa Rekonstrukcji Historycznej KG MO 44/90, Stowarzyszenie „Historia Militaris”, Stowarzyszenie Miłośników Muzyki Świętogórskiej im. Józefa Zeidlera, Stowarzyszenie Zielona Kohorta i Gmina Gostyń. Czterokrotnie organizowano wystawy we współpracy z partnerami niemieckimi i ukraińskimi. Salę wystaw czasowych upodobało też sobie środowisko poznańskich plastyków, organizując tu dwie prezentacje. Od 2010 roku Muzeum odwiedziło 35475 osób.

Muzeum w Gostyniu zorganizowało w ciągu ostatnich kilku lat 77 odczytów, prelekcji i spotkań. Najczęściej przygotowano je w partnerstwie z innymi podmiotami, głównie: Gostyńskim Uniwersytetem Trzeciego Wieku i Stowarzyszeniem Zielona Kohorta. Naszymi gośćmi byli m.in. gen. Marian Zacharski, Leszek Żebrowski, historycy z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu – prof. Artur Kijas, prof. Przemysław Matusik, prof. Zbyszko Górczak, a także dr Jacek Kubiak – historyk i reżyser, dr Zdzisław Kościański i Wawrzyniec Wierzejewski – członkowie Towarzystwa Pamięci Powstania Wielkopolskiego oraz wybitni badacze dziejów tego zrywu, Wojciech Śmigielski – archeolog, autor książki o gostynianach pomordowanych na Wschodzie, Piotr Michałowski – kustosz Muzeum Narodowego w Poznaniu, Stanisław Jan Rostworowski – syn gen. Stanisława Rostworowskiego, ostatniego przed wybuchem II wojny światowej właściciela Gębic, dr Roman Babut – Członek Honorowy Polskiego Związku Filatelistów oraz sędzia krajowy i międzynarodowy. Prelegentami byli też miejscowi historycy i regionaliści. W spotkaniach i wykładach udział wzięło 3715 osób.

Zupełnie nowym przedsięwzięciem były badania archeologiczne Góry Zamkowej zlecone nam przez gostyński samorząd gminny. Przeprowadził je Bogdan Walkiewicz – kierownik działu Ochrony Zabytków Archeologicznych Muzeum Archeologicznego w Poznaniu. Spędził on w Gostyniu trzy sezony badawcze w latach 2012-2014 i odsłonił fundamenty pierwotnej siedziby właściciela miasta. Jego zdaniem założenie obronno-rezydencjonalne powstało pod koniec XIII wieku. Na podstawie zgromadzonych informacji możemy dzisiaj naukowo potwierdzić istnienie budowli, która wcześniej znana była tylko z ustnych przekazów, opartych na miejscowych legendach. Swoje dotychczasowe ustalenia opublikował w numerze 2 „Rocznika Gostyńskiego”.

W ostatnich dwóch latach Muzeum było też partnerem przy organizacji dwóch Obozów Szkoleniowo-Badawczych Poniec. Łączy nas historia... W ich wyniku przebadano znaczną część terenu bitwy sasko-szwedzkiej i odnaleziono ponad 100 cennych pozostałości po tym starciu, Wszystkie znajdują się obecnie w depozycie muzealnym.

Gostyńskie Muzeum było w ostatnich latach współorganizatorem jednej konferencji naukowej: *Aktualność przekazu źródeł i myśli pedagogicznej bł. Edmunda Bojanowskiego dla współczesnej edukacji*, zorganizowanej w 2017 roku w Grabonogu oraz pięciu popularnonaukowych poświęconych Żołnierzom Wyklętym. Pomysłodawcą tych ostatnich i ich koordynatorem był Mikołaj Kulczak, a opiekę merytoryczną sprawował prof. Krzysztof Maćkowiak. Były to pierwsze takie konferencje w Wielkopolsce, a ich niezmiennym celem jest poznanie skomplikowanych wydarzeń po roku 1945.

W 2015 roku na zaproszenie prezesa Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk prof. Andrzeja Gulczyńskiego gostynianie zorganizowali w sali głównej PTPN spotkanie z cyklu „Wielkopolskie miasta i powiaty” poświęcone Gostyniowi i ziemi gostyńskiej oraz badaniom regionalnym. Partnerami głównego organizatora byli: Gmina Gostyń i Muzeum w Gostyniu. W prezentacji Gostynia uczestniczyli: Jerzy Kulak – burmistrz Gostynia, prof. Krzysztof Maćkowiak, Damian Płowy i Grzegorz Skorupski.

Jesteśmy też jednym z kilku organizatorów cyklicznego projektu polsko-niemieckiego „Most pokoleń Gostyń-Drezno”, na które składa się organizacja wyjazdów naszej delegacji na uroczystości upamiętniające ścieżkę czarnolegionistów w 1942 roku w stolicy Saksonii i przyjęcie niemieckich gości w rocznicę egzekucji gostynian na Rynku w 1939 roku.

Dużymi przedsięwzięciami organizowanymi i współorganizowanymi przez gostyńskie Muzeum są: Noce Muzeów (organizowane od 2011 roku, odbyło się dotąd 7 edycji, w każdej bierze udział około 1000 osób, a w rekordowej niemal 2000), Studium Wiedzy o Regionie – cykl zajęć regionalnych dla dzieci i młodzieży w okresie ferii zimowych, impreza trwa nieprzerwanie od 1996 roku), wycieczki regionalne dla studentów Gostyńskiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku (zawsze w wyjeździe bierze udział od 40 do 50 osób) oraz Gostyńskie Gry Miejskie, organizowane przez Fundację „Miejsce Moje” (odbyło się 8 edycji, a w każdej zaangażowanych było kilkadziesiąt osób).

W roku 2008 rozpoczęliśmy edukację regionalną wśród dorosłych. Nawiązując współpracę z Gostyńskim Uniwersytetem Trzeciego Wieku, przyjęliśmy na siebie odpowiedzialność za organizację i poziom zajęć z historii regionu i Wielkopolski. Opracowujemy zajęcia, trasy wycieczek i tematykę prelekcji. Tę działalność uznajemy za jedną z najważniejszych.

Gostyńskie Muzeum było w latach 2010-2017 wydawcą lub współwydawcą siedmiu książek o przeszłości naszego regionu. Są to: *Gostyński samorząd*, praca zbiorowa pod red. Roberta Czuba i Macieja Kretkowskiego, Gostyń 2010. Wydawcami byli: Urząd Miejski w Gostyniu i Muzeum w Gostyniu; Grzegorz Skorupski, *Gostyńska Gra Miejska. Śladami walk z zaborcą (I edycja 2010)*, Gostyń 2011, wydawca: Muzeum w Gostyniu, Gmina Gostyń; *Gębickie zapiski historyczne. Od Anny z Mycielskich Radziwiłłowej do gen. Stanisława Rostworowskiego*, red. Bogusław Janik, Stanisław Jan Rostworowski, Gębice 2014. wydawca: Gmina Pępowo, Muzeum w Gostyniu; Anna Meisnerowska, *Wierny Bogu, Ojczyźnie, Rodzinie. Opowieść o Franciszku Rataju*, Poznań 2014. Wydawca: Muzeum w Gostyniu; Grzegorz Skorupski, *Wędrówki w przeszłość. Życie codzienne miasta*, Gostyń 2015. Wydawca: Drukarnia REAL, Muzeum w Gostyniu; Zofia Hejnowicz-Naglerowa, *Chmury nad domem*, Gostyń 2015. Wydawca: Muzeum w Gostyniu; Wojciech Śmigielski, *Mieszkańcy Gostynia i okolic w mogiłach katyńskich*, Gostyń 2015. Wydawca: Muzeum w Gostyniu, Rodzina Katyńska, Klub Inteligencji Katolickiej w Poznaniu, Fundacja „Bliżej Natury”, Stowarzyszenie Zielona Kohorta. Wspólnie z Drukarnią Real wydaliśmy dwie powieści historyczne pióra Grzegorza Skorupskiego: *Tajemnica domu zacnego Szkota*, Gostyń 2013 i *Smak błękitu*, Gostyń 2017. Efektem współpracy z Biblioteką Publiczną Miasta i Gminy w Gostyniu jest książeczka dla dzieci *Pokoloruj Gostyń*, Gostyń 2013.

Mieliśmy znaczący wpływ na kształt merytoryczny lub edytorski (redakcja, korekta, skład) kilku innych wydawnictw, w tym m.in. książki: Apolonii Olejniczak, *Gdzieś tam na Biskupiznie...*, Krobia 2010. Wydawca: Fundacja „Sąsiedzi Sąsiadom” w Krobi; *Gostyńska Fara. Kościół pod wezwaniem św. Małgorzaty*, Gostyń 2010. Wydawca: Netbox Polska Sp. z o.o. S.K.A.; *Wszyscy Jesteśmy Jednością, Księga XX Zjazdu Absolwentów Gimnazjum i Liceum Ziemi Gostyńskiej*, Gostyń 2010. Wydawca: Zespół Szkół Ogólnokształcących w Gostyniu, Stowarzyszenie Absolwentów, Wychowawców i Wychowanków Gimnazjum i Liceum w Gostyniu im. ks. Franciszka Olejniczaka – Omnes unum simus; *Gostyńskie strofy i obrazy. Oni żyją i tworzą wśród nas. Powiatowy konkurs literacko-fotograficzno-plastyczny*, Gostyń 2011. Wydawca: Towarzystwo Przyjaciół Gostyńskiej Biblioteki Publicznej; *Katalog Krajowa Wystawa Filatelistyczna Gostyń 2012 – 55 lat Koła PZF w Gostyniu*, Gostyń 2012. Wydawca: Komitet Organizacyjny Krajowej Wystawy Filatelistycznej Gostyń 2012, Polski Związek Filatelistów Koło Gostyń; Damiana Płowego, *Poniec 7 XI 1704. Kampania jesienna Karola XII*, Zabrze-Tarnowskie Góry 2013. Wydawca: Infort Editions; Andrzeja Miałkowskiego, *Krobia. Z kart historii miasta do 1946 roku*, Krobia 2015. Wydawca: Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy Krobia; *Kadry historii. Gmina Piaski na starej fotografii*, Piaski 2016. Wydawca: Urząd Gminy Piaski.

W latach 2010 i 2011 ukazały się ostatnie dwa numery – 14 i 15 „Grabonoskich Zapisek Regionalnych”, pisma redagowanego przez Krzysztofa Maćkowiaka i Stanisława Srokę. Przy powstawaniu obu uczestniczyli pracownicy Muzeum w Gostyniu.

Od roku 2014 wydajemy własne pismo – „Rocznik Gostyński”. Do chwili obecnej ukazały się cztery numery. Można je u nas zdobyć w wersji papierowej lub pobrać w wersji elektronicznej

ze strony internetowej Muzeum. W organizację tego przedsięwzięcia zaangażowanych jest wiele osób, w tym m.in. członkowie Rady Programowej: prof. dr hab. Krzysztof Maćkowiak – przewodniczący, dr Alfred Siama, dr Grzegorz Wojciechowski, dr Łukasz Przybylski, Elżbieta Skorupska, Maciej Kretkowski, Mikołaj Kulczak, Robert Czub. Za styl językowy odpowiada Maria Walkowiak.

W latach 1992-2012 na łamach „Gazety Gostyńskiej” i „Nowej Gazety Gostyńskiej” ukazywały się teksty z zakresu historii miasta i powiatu oraz ważnych przedsięwzięć kulturalnych. Redagowali go pracownicy Muzeum w Gostyniu. Nadal zaś współpracujemy z redakcjami „Kroniki Wielkopolski”, „Przeglądu Wielkopolski”, „Panoramy Wielkopolskiej Kultury”, „Filatelisty”. Archiwalne zdjęcia zamieszczamy na portalu Gostyń24.

Muzeum w Gostyniu od 1993 roku współorganizuje z Biblioteką Publiczną Miasta i Gminy w Gostyniu i Gostyńskim Towarzystwem Kulturalnym konkursy wiedzy o regionie dla uczniów szkół z naszego regionu. Finały konkursów odbywają się zawsze w ramach obchodów Dni Gostynia, a honorowe patronaty sprawują: Starosta Gostyński i Burmistrz Gostynia. Drugim konkursem regionalnym o sporej metryce jest przeprowadzany na terenie Szkoły Podstawowej nr 5 w Gostyniu konkurs wiedzy o gminie Gostyń wśród uczniów klas III szkół podstawowych. Organizowany jest on nieprzerwanie od 2001 roku. Przygotowują go obok wymienionej szkoły: Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy w Gostyniu i Muzeum w Gostyniu. Konkurs nosi hasło: Gostyń i okolice, a patronat honorowy sprawuje Burmistrz Gostynia.

Od roku 2012 w okolicach 1 kwietnia wspólnie z Gostyńskim Ośrodkiem Kultury „Hutnik” i Gminą Gostyń organizujemy Gostyński Internetowy Konkurs Urodzinowy. Ma on charakter otwarty, a jego celem jest przybliżenie historii naszego miasta. Kilkakrotnie przygotowaliśmy w podobnej formule konkursy z okazji przyłączenia się gostynian do powstania wielkopolskiego i Święta Niepodległości. Pracownicy Muzeum wielokrotnie byli jurorami w konkursach historycznych, które przeprowadzały szkoły na terenie całego powiatu gostyńskiego.

O wszystkim, co dzieje się w gostyńskim Muzeum, jego zasobach, efektach pracy można dowiedzieć się ze strony internetowej. Jesteśmy z niej bardzo dumni. Powstała w 2012 roku. Założył ją i prowadzi właściciel firmy Kor-Mat Michał Janowski. W 2016 roku odnotowaliśmy ponad 350000 odsłon, zaś w tym już blisko pół miliona. Strona działa na komputerach i urządzeniach mobilnych. Przygotowana jest do obsługi osób niepełnosprawnych. Umieszczono na niej m.in.: archiwalne roczniki lokalnej prasy z XIX i początku XX wieku, skany rzadkich książek, archiwalia, mapy i plany, wystawy wirtualne, filmy. Są tam też działy: Wydawnictwa Regionalne, Gostyński Słownik Biograficzny, Miejsca Pamięci Narodowej w Powiecie Gostyńskim, Dzieje Gostynia i Historia Powiatu Gostyńskiego. W zakładce Śladami Historii.. można znaleźć opis 20 obiektów w Gostyniu, które mają ciekawą historię i są oznakowane. Stosowne informacje są w języku polskim, angielskim i niemieckim. To projekt ciągle otwarty i rozbudowywany. Strona www.muzeum.gostyn.pl została zauważona i doceniona przez Fundację Muzeów Wielkopolskich. W 2014 roku wyróżniono ją nagrodą Izabella.

Jesteśmy punktem informacji turystycznej. Dostarczamy rzetelnych danych o powiecie gostyńskim i znajdujących się tutaj zabytkowych obiektach. Oprowadzamy grupy zorganizowane po Gostyniu. Pracujemy też jako przewodnicy po ziemi gostyńskiej. Doskonale współpracujemy z innymi miejscowymi instytucjami kulturalnymi, organizacjami i stowarzyszeniami pozarządowymi. To rzadkość w Wielkopolsce. Tym się szcycimy.

Na zakończenie trzeba wspomnieć poprzedników, którzy tworzyli i rozwijali gostyńską placówkę muzealną. Pierwszym społecznym kierownikiem był ówczesny prezes Gostyńskiego Towarzystwa Kulturalnego – Andrzej Hanyż. Sprawował on swą funkcję w latach 1967-1971. Po nim obowiązki przejął Waclaw Oźminkowski, który sprawił, że w 1973 roku przekształcono Izbę Muzealną w Muzeum, nadając placówce *Statut*. Z tą chwilą pojawili się pierwsi etatowi pracownicy. W roku 1977 kierownikiem gostyńskiego Muzeum został Stefan Jankowiak. Zapoczątkował on nowy rozdział w działalności placówki. Stała się ona teraz także centrum badań regionalnych w Gostyniu. Niestety, stan zdrowia sprawił, że Stefan Jankowiak w 1989 roku został zmuszony do przejścia na rentę chorobową. Jego miejsce zajął Andrzej Grześkowiak. Szefował on gostyńskiemu Muzeum do 1997 roku, zlecając po raz pierwszy w historii instytucji konserwację zbio-

rów. Było to ogromne przedsięwzięcie, które sprawiło, że najwartościowsze eksponaty są dziś odrestaurowane i zabezpieczone.

W lutym 1997 roku Zarząd Miejski w Gostyniu mnie powierzył obowiązki szefa Muzeum. Moim osobistym sukcesem jest stworzenie grupy historyków i regionalistów zainteresowanych przeszłością ziemi gostyńskiej. To blisko 30 osób, którzy prowadzą systematyczne badania. Są to nie tylko gostynianie.

Z chwilą przejęcia w administrowanie budynku przy ulicy Kościelnej 5 w 2009 roku mocno zmieniła się działalność gostyńskiego Muzeum. Pojawiły się też problemy, z którymi dotąd nie mieliśmy do czynienia. Brak stosownej wiedzy w zarządzaniu obiektem i doświadczenia w organizowaniu licznych wystaw czasowych oraz imprez plenerowych udało się szybko przezwyciężyć dzięki życzliwości wielu osób. Bez tej pomocy trudno sobie wyobrazić początki naszej działalności we własnej siedzibie. Dzisiejszy dzień jest okazją, by podziękować tym instytucjom, stowarzyszeniom, firmom i osobom, którym bardzo dużo zawdzięczamy.

Na koniec w sposób szczególny pragnę podziękować samorządowi Gminy Gostyń, który zapewnia nam środki na działalność, ale – co równie ważne – zapewnia dobry klimat do organizacji wystaw, prowadzenia badań regionalnych oraz wspiera merytorycznie i duchowo wydawanie „Rocznika Gostyńskiego”. Bardzo za to dziękujemy.

Słowa podziękowania należą się wreszcie byłym i obecnym pracownikom Muzeum w Gostyniu. To oni pracowali i pracują na dobrą ocenę i opinię wszystkich korzystających z naszych działań.